

Posudek vedoucího práce

Život na Rychnovsku během první světové války (1914-1918)

92 s. + 15 s. příloh

Vendula Michalcová

Diplomová práce Bc. Venduly Michalcové je věnována dějinám politického okresu Rychnov nad Kněžnou během první světové války. Text, který volně navazuje na autorčinu bakalářskou práci (jejímž tématem byl samotný Rychnov ve stejném období), představuje ve svém výsledku vcelku povedené shrnutí regionální historie v kontextu zásadní dějinné události, vyznačující se zejména poctivým faktografickým shrnutím základních podob válečného života v jazykově převážně české části zázemí habsburské monarchie.

Z hlediska pramenné základny je studie založena především na regionálních pramenech úřední a oficiální povahy (městské a pamětní knihy), částečně pak i na dobovém tisku. Zatímco ve využívání úředních pramenů je autorka více než zručná a prokazuje schopnost „vytěžit“ z nich nemálo informací, jisté pochybnosti vyvolává její práce s prameny potenciálně ideologicky podbarvenými – přestože si je zjevně vědoma potřeby jejich kritického hodnocení (viz úvod), ne vždy je jasné, zda se tak děje. Problém je patrný především u hojného využívání pamětních knih zjevně poválečné provenience, které dění nahlížejí často výrazně protiněmeckým a protirakouským sentimentem, který je však v jistém nesouladu s některými soudobými prameny (nepochybně také ovlivněnými dobou vzniku). Autorka jako by tento rozpor vnímala pouze na straně oficiálních „válečných“ pramenů (noviny, zápisy ze zasedání), což je jistě chvályhodné, podobný přístup by však jistě prospěl i pramenům ostatním. Podobný problém se naštěstí o poznání méně vyskytuje u autorčiny práce s literaturou, která je v textu využita (i vzhledem ke svému omezenému rozsahu a veskrze regionálnímu charakteru pochopitelně) především jako zdroj dat a faktografických informací.

Jak již bylo zmíněno, výsledná práce je bezesporu poctivým (jakkoliv neúplným, viz níže) faktografickým popisem života rychnovského okresu mezi mobilizací a vyhlášením Československé republiky. Za tímto účelem je členěna naštěstí nikoliv chronologicky, jak tomu u takovýchto prací bohužel někdy bývá, ale tematicky – v jednotlivých kapitolách se autorka snaží postihnout dopady války na jednotlivé oblasti lidské existence. Vedle zlomových okamžiků (začátek a konec války) se tak text primárně věnuje hospodářské, politické a sociální oblasti. Za zřejmě nejvydařenější lze považovat pravděpodobně kapitolu věnovanou válečné ekonomice, především část sledující důsledky vypuknutí války na zaměstnanost (nejprve nárůst způsobený zastavením výroby v řadě firem, následovaný postupným tíživým nedostatkem pracovních sil), a také část zaměřená na financování obcí. Pozitivní hodnocení zaslouží i podkapitola věnovaná zemědělství, resp. zásobování a jeho vývoji během války, která nepostrádá zdůrazněný chronologický aspekt, jenž čtenář poněkud postrádá u financí a výroby (stručně řečeno, vývoj těchto oblastí života je spíše naznačen než, že by byl tematizován, což je škoda). Za poněkud problematičtější, neboť poněkud arbitrárně selektivní, lze považovat kapitoly

věnované obyvatelstvu a sociálním problémům – jakkoliv pokrývají řadu témat a přinášejí některé zajímavé vhledy do regionální politiky (kopírující vývoj české „národní“ politiky během války) a sociálních otázek (život dělnictva, váleční invalidé, uprchlíci, zajatci), takto postavený výběr podtrhává zjevnou absenci řady sociálních skupin i problémů (např. téměř chybí zachycení života obyvatel mimo maloměsta, stejně jako nejsou postížena témata spojená s bezpečnostní situací, ideologickou propagandou a indoktrinací, či obecně jakýkoliv pohled centrálních úřadů – potažmo v době extrémní centralizace řízení veškerého života). Tyto nedostatky jsou jak důsledkem zjevného nedostatku pramenů k některým tématům, tak i prosté skutečnosti, že autorka rezignovala na pramennou základnu nacházející se v archivech zemských a centrálních institucí – což je škoda, neboť práce je tímto rozhodnutím ve výsledku výrazně limitována a není (jakkoliv by při schopnostech autorky pracovat s prameny jistě mohla) ani zdaleka definitivním postižením problematiky.

Z hlediska formálního lze textu Venduly Michalcové vytknout nemnohé – snad jen pouze poněkud „neakademický“ a kostrbatý jazyk, patrný především v úvodu a závěru, a také nepřesnou terminologii: „náhradníci“ na s. 31 jsou obvykle nazýváni rezervisty, houfnicové divize jsou pak spíše oddíly. Je třeba kvitovat, že práci se až na detaily (kniha *Rychnovsko a Kosteletsko* z roku 1024) vyhnul i mnoha studenty obávaný šotek.

Přestože se může zdát, že předkládaný posudek se k práci Venduly Michalcové staví značně kriticky, není pochyb o tom, že tato má své kvality a představuje nikoliv nevýznamný (jakkoliv bohužel nedokonalý) příspěvek k regionálním dějinám východních Čech, ale i k pochopení regionálního kontextu první světové války. Bez váhání proto práci doporučuji k obhajobě.

V Olomouci 22. 8. 2017

Jiří Hutečka, Ph.D.